

Social- och hälsovårdsministeriet
Pb 33
FIN-00023 STATSRÅDET

kirjaamo@stm.fi
milja.tiainen@stm.fi

Hänvisning

Begäran om utlåtande 19.11.2018,
STM/3386/2018, STM085:00/2018

Kontaktperson

Bengt Michelsson, tel. (0)18 25260

Ärende

**REGERINGENS UTKAST 14.11.2018 TILL
PROPOSITION MED FÖRSLAG TILL LAG OM
ÄNDRING AV SJUKFÖRSÄKRINGSLAGEN OCH
TILL VISSA LAGAR SOM HAR SAMBAND MED
DEN**

Allmänt om utkastet till propositionen

I det aktuella utkastet till proposition föreslås det att sjukförsäkringslagen ändras och att lagen om anordnande av och ersättning för tandvården för frontveteraner upphävs. Vidare föreslås att ersättningarna för sjuktransport, d.v.s. transporter i anslutning till prehospital akutvård samt överflyttningar upphör vid ingången av 2021. De sjukvårdsersättningar som betalas för anlitande av privata hälsotjänster, d.v.s. ersättningar för läkar- och tandläkararvoden samt för undersökning och vård skulle upphöra vid ingången av 2023. Finansiering som motsvarar de ersättningar som upphör anvisas landskapen i Finland av statens medel.

Utkastet som tillsänts landskapsregeringen innehåller därtill i detaljmotiveringarna och i lagförslaget angående de enskilda paragraferna, förslag till ändring av ersättningar för vård som getts utomlands. Detta anges inte i kapitlet om propositionens huvudsakliga innehåll eller i den allmänna motiveringen. Det förblir därför oklart för landskapsregeringen vilka lagändringar utkastet till proposition egentligen avser.

Propositionen hänför sig till social- och hälsovårdsreformen. Propositionens syfte är att bidra till att förenkla flerkanalfinansieringen av hälso- och sjukvården.

Beredningsprocessen

Landskapsregeringen har vid flertal tillfällen fört fram behovet av att det skulle tillsättas en oberoende utredningsman i syfte att på hög nivå se på

Finlands reformer i förhållande till självstyrelsen och effekterna för landskapet Åland ur ett helhetsperspektiv. Någon sådan har tyvärr inte tillsatts. Inte heller har landskapsregeringen getts möjlighet att medverka i Finlands relevanta arbetsgrupper gällande reformerna av flerkanalsfinansieringen trots löften av bl.a. Sote-reformens tidigare projektledare och initiativ av Folkpensionsanstaltens generaldirektör, som insett behovet av en sådan medverkan.

Det har hållits två videomöten under året där landskapsregeringen övergripande informerats om det pågående arbetet med flerkanalsfinansieringen vilket är bra. Dessa videomöten motsvarar dock inte på långt när den samverkan som utlovats.

Landskapsregeringen konstaterar att landskapsregeringen som svenskspråkig remissinstans haft cirka en vecka på sig att lämna ett utlåtande. En vecka är en oacceptabelt kort tid och därtill kortare tid än finskspråkiga remissinstanser har haft att ge yttrande, trots att förslaget har effekter som medför helt andra konsekvenser på Åland i jämförelse med övriga delar av landet. I justitieministeriets publikation 8/2012 *”Ålands särställning i lagberedningen och EU-ärenden. Anvisningar för ministeriernas handläggare”* anges att *”när ministeriet begär utlåtande av landskapsregeringen ska denna beredas lika lång tid för att avge utlåtande som övriga remissinstanser (riksdagens justitieombudsmans beslut 27.6.2008, Dnr 3433/2/06).”*

Justitiekanslern har så sent som den 29.09. 2017 i beslut OKV/178/2017 gällande beredningen av lagförslag om båt- och motorcykelskatt konstaterat att *”de i grundlagen tryggade språkliga rättigheterna, om vilka det föreskrivs närmare i språklagen, inte får äventyras på grund av politiskt fastställda tidtabeller.* I justitiekanslerns beslut framhäver man att syftet med remissförfarandet är att alla ska ha möjlighet att ge ett utlåtande, hörandet ska ha reell betydelse och att målsättningen är att nationalspråken ska behandlas lika. Landskapsregeringen anser att man inte uppfyller varken självstyrelselagens eller språklagens krav och inte heller i övrigt uppfyller kraven för god lagberedning. I samma beslut hänvisar justitiekanslern också till att landskapsregeringen var informerad om ärendet före remissförfarandet, men det faktumet ges inte ett mervärde gällandes det bristfälliga remissförfarandet.

Situationen försvåras av att tiden sannolikt inte kommer att medge för det berörda ministeriet att beakta de synpunkter landskapsregeringen har innan propositionen avses lämnas till riksdagen. Landskapsregeringen ser allvarligt på det uppkomna läget och emotser en förnyad beredning som syftar till en lösning som bevarar landskapet Ålands faktiska konstitutionella, ekonomiska och förvaltningsmässiga inflytande.

Hälso- och sjukvården på Åland

I enlighet med självstyrelselag (1991:71) 18 §, 12 punkten har lagtinget lagstiftningsbehörighet gällande hälso- och sjukvård med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten.

Den offentliga hälso- och sjukvården i landskapet tillhandahålls, enligt landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård, av myndigheten Ålands hälso- och sjukvård. Ålands hälso- och sjukvård sköter sina uppgifter genom att själv producera vårdtjänster eller genom att köpa tjänster av

andra vårdproducenter. Ålands hälso- och sjukvård kan även sälja vårdtjänster om det kan ske utan att försämra myndighetens förutsättningar att fullgöra sina uppgifter. Ålands hälso- och sjukvård är underställd landskapsregeringen. Landskapsregeringen handhar den allmänna styrningen och övervakningen av Ålands hälso- och sjukvård. Landskapsregeringen planerar inte förändra hälso- och sjukvården som en följd av Finlands reformer. Finlands reformer av organiseringen av hälso- och sjukvården i Finland ska i förhållande till Åland vara neutrala.

Närmare om utkastet till proposition

Enligt nuvarande fördelning av lagstiftningsbehörigheten mellan lagtinget och riksdagen hör socialförsäkringssystemet till Finlands behörighet i enlighet med självstyrelselag § 29 punkt 3.

I Finlands grundlag (FFS 731/1999) 19 § moment 3 sägs att det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa.

I grundlagsutskottets utlåtande GrUU 33/2004 över regeringens proposition med förslag till sjukförsäkringslag konstaterar utskottet bland annat gällande tryggad försörjning att:

”Ersättningarna och förmånerna enligt sjukförsäkringslagen är med beaktande av 19 § 2 mom. i grundlagen betydelsefulla i konstitutionellt hänseende. Enligt det momentet ska var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad bl.a. vid sjukdom, arbetslöshet och barnafödelse. Genom denna bestämmelse åläggs lagstiftaren att garantera alla som behöver tryggad grundläggande försörjning subjektiv rätt till lagstadgad trygghet som det allmänna ska ordna. Denna trygghet är förknippad till vissa sociala risksituationer och de bestämmelser om stöd villkor, behovsprövning och förfaranden som utfärdas genom lag (GrUB 25/1994 rd, s. 10/II, RP 309/1993 rd, 74).”

Därtill konstaterar utskottet att: *”Trygghetssystemet enligt sjukförsäkringslagen innebär också fullgörande av den skyldighet som det allmänna enligt 19 § 3 mom. i grundlagen har att tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster, främja befolkningens hälsa och stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.”*

I samma anda konstateras i social- och hälsovårdsministeriets rapport 2015:19, vilket är en rapport om alternativen för att avveckla social- och hälsovårdens flerkansalsfinansiering, att det centrala syftet med sjukförsäkringen är att utjämna kostnader föranledda av sjukdomar inom befolkningen och att öka de ekonomiska möjligheterna för patienter att nyttja den privata hälso- och sjukvårdens tjänster.

Landskapsregeringens konstateranden

I stöd av ovan sagda anser landskapsregeringen att Finland har ett fortsatt ansvar att tillse att invånarna på Åland garanteras likvärdiga sociala trygghetssystem som idag finns inom socialförsäkringen.

Landskapsregeringen vidhåller att Finland inte ensidigt, utgående från Finlands planer på att i övriga Finland omorganisera hälso- och sjukvården, kan förändra de grundläggande trygghetssystemen som i dag finns i socialförsäkringen.

Det finns inte några planer att på Åland införa en sådan valfrihet inom hälso- och sjukvården som nu avses införas i Finland. Att bygga ett sådant system som Folkpensionsanstalten (FPA) administrerar idag är extremt kostsamt. Detta konstateras även i utkastet till proposition där det sägs: *"För att trygga jämlikheten och förebygga en ökning av verkställighetskostnaderna är det inte ändamålsenligt att alla landskap utvecklar ett eget ersättningssystem."* Att bygga upp ett eget valfrihetssystem motsvarande det system som planeras i Finland kommer inte att fungera på Åland med beaktande av befolkningsunderlaget.

Invånarna på Åland har hittills kunnat nyttja privat sjukvård och då erhållit samma ersättningar som andra invånare i Finland. Det nu aktuella förslaget i propositionen leder på Åland till att den privata vården för åländska patienter kommer att bli dyrare än idag medan patienter i övriga landet kan välja mellan offentlig och privat vård och betala samma patientavgift. De ersättningar som FPA nu utbetalar är en del av socialförsäkringen. Genom att omdefiniera socialförsäkringsskyddets omfattning utgående från vad som är lämpligt utgående från Finlands organisationsstruktur ställs medborgarna i Finland och på Åland i en ojämlig situation. Landskapsregeringen anser inte att detta är förenligt med grundlagen. Utan ett system med valfrihet inom hälso- och sjukvården skulle en sådan omdefiniering inte ha skett. Detta framgår även av utkastet till propositionen där det konstateras att syftet med att förenkla flerkanalsfinansieringen är att stärka landskapens organiseringsansvar.

Landskapsregeringen ställer sig frågande till vad som ska anses omfattas av socialförsäkringssystemet i framtiden. Vilka ska vara de bärande principerna? Är det ett system som kan avskaffas i sin helhet beroende på hur Finland väljer att omstrukturera sin organisation?

Utkastet till propositionen innehåller inga egentliga beskrivningar av konsekvenserna av förslaget för Åland trots att dessa är betydande och helt andra än i övriga delar av landet. Det enda som anges är ett belopp som anges vara Ålands andel av ersättningarna för sjuktransport det vill säga transporter i anslutning till prehospital akutsjukvård samt överflyttningar samt ersättningarna för vård och undersökning inom privat hälso- och sjukvård. Något underlag om hur man kommit fram till de angivna beloppen särskilt för Ålands del med beaktande av Ålands särskilda geografiska läge och självstyrelse redovisas inte. Landskapsregeringen kan på grund av detta och på grund av den korta tiden som getts för utlåtande inte ta ställning till beloppen. Beloppen som anges innehåller inte kostnader för administration d.v.s. kostnaderna för Åland att fortsätta utbetala motsvarande ersättningar som FPA hittills utbetalat. De administrativa kostnaderna anser landskapsregeringen att bör utredas av Finland och inkluderas i beskrivningen av förslagets ekonomiska konsekvenser.

När Finland stegvis förändrar socialförsäkringssystemet innebär det att parallella trygghetssystem kan komma att behövas på Åland för att neutralisera effekterna av reformeringen av flerkanalsfinansieringen. Detta torde vara kostnadsineffektivt och samtidigt förvirrande för invånarna.

I samband med beredningen av den nya självstyrelselagen som numera är avsedd att slutföras under de valperioder som närmast följer denna valperiod har hela socialförsäkringsområdet från åländskt håll föreslagits bli övertagbart genom lagtingets ensidiga beslut. Utgående från nu gällande självstyrelselag kan frågan om överföring av socialförsäkringssystemet enligt 29 § självstyrelselagen för Åland komma att aktualiseras. De stegvisa planerade förändringarna av socialförsäkringssystemet gör det svårt för landskapsregeringen att ta helhetsgrepp i planeringen av hälso- och sjukvården på Åland. Landskapsregeringen konstaterar att de beslut statsrådet och riksdagen tar i fråga om socialförsäkringen är väsentliga för vilka inriktningsbeslut landskapet Åland bör fatta.

Under hösten har utkast till proposition avseende ändring av självstyrelselagens bestämmelser om landskapet Ålands finansiering beretts. Vid beredningen har inte de ekonomiska effekterna av den nu aktuella propositionen om ändring av sjukförsäkringslagen beaktats. Konsekvenserna av de lagändringar i sjukförsäkringen som genomförs kan således beroende av den slutliga utformningen av denna proposition om ändring av sjukförsäkringslagen komma att påverka avräkningsgrundens storlek. Landskapsregeringen förutsätter att en beskrivning av detta framgår i den proposition som nu ges utlåtande om.

Landskapsregeringen anser att om förslagen genomförs ställer det invånarna på Åland i en annan situation än invånarna i Finland. Enligt landskapsregeringen uppfyller utkastet till propositionen inte de krav man kan ställa på god lagberedning och emotser en fortsatt beredning.

Med det ovan sagda konstaterar landskapsregeringen slutligen och sammanfattningsvis

- att utkastet till propositionen beretts utan landskapsregeringens medverkan,
- att utkastet förefaller i det närmaste helt ignorera propositionens konsekvenser och effekter för befolkningen på Åland,
- att utkastet förefaller helt ignorera det faktum att Finland i och med självstyrelsen har två separata sjukvårdssystem som Finland måste ta hänsyn till med hänvisning till likabehandlingsprincipen i grundlagen då ändringar i socialförsäkringssystemet bereds.

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Wille Valve